

کمیسیون ماده ۱۰، کمیسیون آن را مخل به مبانی اسلام تشخیص می‌داد می‌توانست از برگزاری آن جلوگیری کند. در این رویه از تبصره ۲ ماده ۶ قانون یادشده استفاده می‌شود.

۳. محدودیت‌های بیشتر در قانون جدید

در سال ۱۳۹۵ قانون جدیدی با عنوان «قانون نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی» به تصویب مجلس رسید که احکام مربوط به اجتماعات و راهپیمایی‌ها نیز در آن گنجانده شد. علی‌رغم اینکه قانون ۱۳۶۰ در شرایط خاص دهه ۶۰ تهیه و تصویب شده بود، به نسبت قانون جدید قرابت بیشتری با قانون اساسی داشت. تبصره ۲ ماده ۱۰ در مورد اجتماعات و راهپیمایی‌ها قائل به تفکیک شده بود؛ به این صورت که اجتماعات را تابع نظام مجوز قبلی و راهپیمایی‌ها را تابع نظام اطلاع قبلی کرده بود. حال آنکه بند «خ» ماده ۱۳ قانون جدید به این تفکیک خاتمه داده و مقرر کرده است هر دو شکل پیش‌گفته تابع نظام مجوز قبلی هستند. این رویه قابل نقد است؛ چراکه از سازکار پیش‌بینی‌شده در قانون سال ۱۳۶۰ - که در وضعیت خاص آن سال تصویب شده بود - نیز فرایند سخت‌گیرانه‌تری اتخاذ کرده است.

۴. کمیسیون احزاب جایگزین کمیسیون ماده ۱۰

شاید یکی از نقاط مثبت قانون اخیر را تغییر ترکیب کمیسیون ماده ۱۰ قانون سابق - که در قانون جدید کمیسیون احزاب نامیده شد - دانست. بر اساس ماده ۱۰ قانون جدید علاوه بر نماینده رئیس قوه قضائیه، نماینده دادستان کل کشور، معاون سیاسی وزارت کشور و دو نماینده مجلس شورای اسلامی که نماد حاکمیت محسوب می‌شوند، یک نماینده از میان دبیران کل احزاب ملی و یک نماینده از میان دبیران کل استانی به ترکیب فوق افزوده شده است.

ارزیابی رویه کنونی اجرای اصل ۲۷ ق. ۱

قانون اساسی در زمینه اجتماعات و راهپیمایی‌ها، اصالت را به آزادی افراد داده است، مگر در مواردی که استفاده از این حقوق مخل مبانی اسلام بوده یا به همراه سلاح باشد؛ اما رویه اجرای این اصل در سال‌های پس از تصویب با این اصل همخوانی چندانی ندارد. توضیح آنکه

قیدهای مزبور در اصل آزادی یادشده را محدود کرده است. در فرضی که حتی یکی از این قیود دارای ابهاماتی باشد، می‌تواند دست مقامات اجرایی را برای تحدید هرچه بیشتر آزادی‌های مشروع بگشاید. در این موضوع فارغ از قید سلاح که در قوانین بعدی تکلیف آن مشخص شده، قید موازین اسلامی مبهم می‌نماید. در این باره دیدگاه‌های مختلفی از جانب حقوق‌دانان مطرح شده است؛ حسب مورد موازین اسلامی را محدود به اصول سه‌گانه مشترک مذاهب اسلامی و اصول پنج‌گانه تشیع دانسته و برخی نیز آن را فراتر از این اصول می‌پندارند. در سال ۱۳۷۷ وزارت کشور در راستای روشن شدن مفهوم مبانی اسلام استفساری از شورای نگهبان مطرح کرد. شورای نگهبان در مقابل ضمن اشاره به این نکته که تکلیفی به ارائه اظهارنظر درباره استفسار این مقام ندارد، از تفسیر آن خودداری نمود. شورای نگهبان - هرچند تکلیفی در این زمینه ندارد - لازم است تفسیر مبانی اسلام را ارائه کند تا از برخورد سلیقه مقامات مربوطه جلوگیری کند.

۱. مغایرت نظام اخذ مجوز پیش‌بینی با اصل ۲۷ ق. ۱

پیش‌گفته مطابق اصل، هیچ‌گونه محدودیتی، جز دو قید، در این اصل طرح نشده است و با این وصف می‌توان گفت قانون‌گذار اساسی سازکار تعقیب پسینی را در این اصل پذیرفته است؛ اما سازکار مختار در رویه کنونی، مطابق قوانینی چون قانون نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی، سازکار مجوز پسینی است. این رویه قابل نقد، در مغایرت صریح با قانون اساسی است.

۲. اخذ مجوز پیش‌بینی؛ مولود نگاه امنیتی قانون‌گذار دهه شصت

نقطه آغاز این رویه را می‌توان قانون فعالیت احزاب ۱۳۶۱ دانست. به نظر می‌رسد قانون‌گذار در این مقطع که کشور درگیر آشوب‌ها و ناامنی‌های ساخته‌وپرداخته گروهک‌ها بود، با نگاهی امنیتی به موضوعات مختلف و به‌ویژه

۱- مطابق آیین‌نامه داخلی شورای نگهبان، این شورا تنها در قبال استفسار هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی، هیئت دولت و رئیس جمهوری و رئیس قوه قضائیه ملزم به ارائه تفسیر است.

۹۹ مطابق اصل ۲۷ قانون اساسی، هیچ‌گونه محدودیتی، جز دو قید، در این اصل طرح نشده است و با این وصف می‌توان گفت قانون‌گذار اساسی سازکار تعقیب پسینی را در این اصل پذیرفته است؛ اما سازکار مختار در رویه کنونی، مطابق قوانینی چون قانون نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی، سازکار مجوز پسینی است. این رویه قابل نقد، در مغایرت صریح با قانون اساسی است. ۶۶

این موضوع نگرسته است. ۲. در تبصره ۲، ماده ۶ مصوبه اولیه مجلس که شورای نگهبان آن را مغایر قانون اساسی تلقی کرد آمده بود: «تشکیل اجتماعات و راهپیمایی طبق اصل ۷۲ قانون اساسی آزاد است، ولی برگزاری آن در پارک‌ها، میدان‌ها و معابر عمومی منوط به کسب مجوز از وزارت کشور است». این مصوبه پس از ایراد قانون اساسی و بازگشت به مجلس و سپس تغییراتی جزئی مجدداً به شورا تقدیم شد؛ اما شورا این بار علی‌رغم مغایرت صریح در تبصره و عدم تغییر جدی در آن، مصوبه را تأیید کرد. تبصره تغییر یافته اشعار می‌دارد: «برگزاری راهپیمایی‌ها با اطلاع وزارت کشور، بدون حمل سلاح در صورتی که به تشخیص کمیسیون ماده ۱۰ مخل به مبانی اسلام نباشد، تشکیل اجتماعات در میدان‌ها و پارک‌های عمومی با کسب مجوز از وزارت کشور آزاد است.»

۳. آیین‌نامه اجرایی قانون؛ کاسه داغ‌تر از آش

آیین‌نامه اجرایی این قانون در سال ۱۳۶۱ پا را از رویه قانون‌گذار عادی فراتر گذاشت و فرایندهای بیشتری را برای اخذ مجوز پیش‌بینی کرد. ماده ۳۲ این آیین‌نامه مقرر می‌کند برگزارکنندگان اجتماعات و راهپیمایی‌ها موظف‌اند علاوه بر موضوع، تاریخ، مسیر، مشخصات برگزارکنندگان و سخنرانان در برنامه، اطلاعاتی درباره شعارها و قطعنامه آن هم ارائه دهند.

همان‌طور که گفته شد قانون سال ۱۳۹۴ رویه مجوز پیش‌بینی را تشدید کرده است. هرچند به نظر